

ความคิดสร้างสรรค์ : สิ่งที่ขาดหายไปในระดับอุดมศึกษา

Creativity : The Thing Which Missing in Higher Education

ประพันธ์ศักดิ์ ดวงสุวรรณ*
ศิรินา จิตต์จรัส**
จิตตรา มาคะผล**
พีรเทพ รุ่งคุณากร**
นิรุทธิ์ วัฒนโนภาส**

บทคัดย่อ

การเรียนการสอนและกิจกรรมนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นกระบวนการในการพัฒนานักศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่การทำงานในชีวิตจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรพัฒนาทักษะในด้านความคิดสร้างสรรค์ควบคู่ไปกับด้านวิชาการ เพื่อกระตุ้นนักศึกษาให้เกิดความคิดและสร้างแรงบันดาลใจรวมทั้งพลังในการสรรสร้างนวัตกรรม ด้วยการนำประสบการณ์เดิม

ในชีวิตของนักศึกษาไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้วิชาการ ความรู้ในโลก ความรู้ ในสังคมเพื่อน ความรู้จากการค้นคว้าด้วยโซเชียลเน็ตเวิร์ก การใช้ชีวิต มุมมองในสังคม ประสบการณ์ชีวิตของตนเอง ความบันเทิง ตลอดจนจินตนาการ มาใช้เป็นทุนในการคิด การตัดสินใจ และการพัฒนาขึ้นเป็นความคิดใหม่ตามโจทย์การจัดกิจกรรมนักศึกษา

Abstract

Learning and student activities in higher education are both processes aiming to develop students and prepare them for work and real life. The development should cover both creative and academic contents, in order to encourage students' inspiration. It should also innovations invent motivated, created from their previous experience, including academic

knowledge, world knowledge, social friends knowledge, social network knowledge, lifestyle, social perspective, self-experience, entertainment and imagination. Together, these should form the basis of the thinking and decision making processes, with the objective being to promote creative learning through student activities within higher education.

*นักศึกษาสมาชิกสาขาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

**อาจารย์ประจำสาขาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทนำ

การเดินทางสู่ศตวรรษที่ 21 การก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และโมเดลพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไทย 4.0 ได้เชื่อมโยงกระบวนการพัฒนารูปแบบและระบบต่างๆ เข้าด้วยกันไม่ว่าจะเป็นสังคมระดับจุลภาค จนถึงมหากล้วนมีการปรับตัวเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงกระบวนการต่างๆ ที่แตกต่างกันให้รวมเป็นเรื่องเดียวกัน สามารถขับเคลื่อนสังคมให้มีพลังเกื้อหนุนและเกี่ยวเนื่องกัน เพื่อเปลี่ยนผ่านประเทศไทยไปสู่ความมีศักยภาพอย่างสมบูรณ์และก้าวสู่เป้าหมายในอนาคตอย่างมั่นคง

การพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจรวมทั้งการก้าวข้ามเพื่อหลุดพ้นจากกับดักทั้ง 3 ได้แก่ กับดักของรายได้ปานกลาง กับดักความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ และกับดักความไม่สมดุลในการพัฒนา กับดักทั้งสามประการนี้เป็นโจทย์สำคัญในการแก้ไขปัญหาของประเทศไทยและรัฐบาลได้เสนอโมเดลประเทศไทย 4.0 ซึ่งเป็นการพัฒนาเพื่อ "ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม" ด้วยนโยบายในการพัฒนาประเทศไทยให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2560) เป้าหมายการพัฒนาในด้านนโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย งบประมาณ และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านโครงสร้างภายในประเทศเพื่อรองรับการพัฒนาให้พร้อมยังต้องมีการเตรียมคน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างมากในการสร้างความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในการร่วมพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ ความสามารถ ความเข้มแข็ง ความมีระเบียบวินัย ความสามัคคีปรองดอง และรับรู้ในหน้าที่และสิทธิของตนเองและผู้อื่น เพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงจาก "ประเทศกำลังพัฒนา" ไปสู่ "ประเทศพัฒนาแล้ว" (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2560)

การเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา เป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งเน้นให้บัณฑิตที่จบการศึกษาเข้าสู่ตลาดแรงงาน ซึ่งต้องการคนที่มีความรู้และทักษะในการแก้ปัญหาสูงและมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ (ศิรินา จิตต์จรัส และคณะ, 2560) อย่างไรก็ตามยังพบว่า การเรียนการสอนยังเน้นการท่องจำความรู้เพื่อนำไปตอบข้อสอบให้ได้คะแนนมากๆ บางครั้งถึงกับยอมทุจริตในวิธีการที่ไม่ถูกต้อง เช่น ใช้เครื่องมือสื่อสารใน

การโกงข้อสอบ เห็นได้จากข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ที่ต้องยกเลิกการสอบบรรจุเข้าทำงานเพราะพบการทุจริต หรือแม้กระทั่งภาพยนตร์ไทยที่ออกฉาย ปี 2560 เรื่อง ฉลาดเกมส์โกง ที่ได้แรงบันดาลใจมาจากการลอกข้อสอบของนักเรียน ปัญหาการลอกการบ้าน ลอกวรรณกรรมลอกวิทยานิพนธ์ (Plagiarism) จนถูกถอดถอนปริญญาบัตร จนเป็นข่าวโด่งดัง มีวิธีการที่ไม่ถูกต้องเพื่อจะให้ตนเองประสบความสำเร็จโดยไม่คำนึงถึงวิธีการ ตลอดจนจนจนการใช้ของแบรนด์เนมในขณะที่ยังไม่มีรายได้ ใช้ของราคาแพงตามแฟชั่น พฤติกรรมบริโภคตามโฆษณา มีนิสัยวัตถุนิยมทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น ปัญหาหนี้สิน ปัญหาแม่่วยใส่โสเภณีเด็ก ความก้าวร้าว ยาเสพติด ขาดความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แต่รอผู้ที่จะมาช่วยแก้ปัญหาให้เป็นปัญหาสังคม ทำให้เห็นถึงการขาดทักษะชีวิต ขาดวิธีคิดที่ถูกต้อง ขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ขาดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขาดการเคารพตนเองและขาดความภาคภูมิใจในตนเอง

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างศักยภาพด้านสร้างสรรค์จากกิจกรรมนันทศึกษาโดยอาศัยทฤษฎีในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นตามที่นักจิตวิทยากำหนดไว้และเรียนรู้จากกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สามารถพัฒนาตนเองดำรงชีวิตอย่างเข้าใจและรู้ทันความเปลี่ยนแปลง มีศักยภาพที่โดดเด่น สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า

การศึกษารับบทพระเอกในการพัฒนามนุษย์

จากครุกรรมารดา การเรียนรู้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งเติบโตมาจนถึงวัยที่จะสามารถเข้าโรงเรียนได้ รัฐบาลไทยมีนโยบายในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กทุกคนให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เพราะการศึกษาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงมีความสำคัญในการส่งเสริมและยกระดับการศึกษาในทุกช่วงวัยเพื่อก่อให้เกิดการบูรณาการด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่องสามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้จุดมุ่งหมายประการสำคัญของการพัฒนาการศึกษา คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็น "มนุษย์" ที่มีคุณภาพและศักยภาพด้วยกระบวนการเรียนรู้

เพื่อความเจริญงอกงามของทั้งบุคคล สังคม และประเทศชาติ ด้วยวิธีการในการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การจำลอง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ๆ ที่ทันสมัยและตอบสนองต่อกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2560) ในการเรียนการสอนจึงต้องเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้แบบองค์รวม (Holistic) ทั้งความรู้ ประสบการณ์ ความคิด อารมณ์ สังคม จิตสำนึก ด้วยวิธีการที่น่าสนใจและสามารถดึงดูดผู้เรียนให้รู้สึกอยากมีส่วนร่วม เกิดความภูมิใจในตนเอง ส่งเสริมความสามารถที่แตกต่างกันของนักศึกษาแต่ละคนด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย และใช้ความร่วมมือจากผู้ประกอบการ หน่วยงานต่างๆ สถานประกอบการ วิชาชีพ ชุมชน ตลอดจนทรัพยากรที่มีอยู่และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อบูรณาการความรู้ให้เห็นความสำคัญ และมีความภูมิใจในตนเอง มองเห็นสิ่งสำคัญที่ซ่อนอยู่และเชื่อมโยงระหว่างสิ่งต่างๆ เช่น วิถีชีวิต ความเชื่อ ความเชื่อ และสามารถนำมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ การบริการ ความบันเทิงที่ดึงดูดความสนใจและสร้างรายได้ ตรงตามจุดมุ่งหมายของโมเดล Thailand 4.0

Thailand 4.0 ความเปลี่ยนแปลงที่ไม่ทันตั้งตัว

เริ่มต้นกันที่ Thailand 1.0 ในช่วงสังคมเกษตรกรรมและกสิกรรมในสวนการส่งออกผลผลิตออกต่างประเทศสมัยนั้นยังเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น ไม้สัก แร่ดีบุกต่อมาคือ Thailand 2.0 ที่มุ่งเน้นในด้านอุตสาหกรรมเบาที่มีการใช้แรงงานคนจำนวนมาก เช่น การผลิตเครื่องนุ่งห่มรองเท้า กระเป๋า เครื่องประดับ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น มาถึงช่วงปัจจุบันคือ Thailand 3.0 ซึ่งเป็นยุคของอุตสาหกรรมหนักและการส่งออกมีการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น ใช้เทคโนโลยีสูงขึ้น เน้นเรื่องชิ้นส่วนยานยนต์คอมพิวเตอร์ แผงวงจรไฟฟ้าที่ซับซ้อน รวมทั้งมีการสนับสนุนในเรื่องการลงทุนในต่างประเทศในช่วงนี้จะเริ่มมองเห็นมูลค่าทางวัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดและสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศชาติได้ เช่น การท่องเที่ยว ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ อาหาร การประกอบอาชีพ หรือแม้กระทั่งความเป็นมิตรไมตรี ความมีน้ำใจ ที่เป็นนิสัยของคนไทย แต่ทั้งนี้ก็ยังไม่สามารถทำให้

ประเทศไทยโดดเด่นได้ เนื่องจากกับดัก 3 ประการ ที่เกิดขึ้นและเป็นจริงของประเทศไทย คือ กับดักความเหลื่อมล้ำ กับดักรายได้ปานกลาง และกับดักความไม่สมดุล โดยเฉพาะความไม่สมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559)

รัฐบาลจึงมีนโยบายสนับสนุนในการเสริมจุดแข็งให้แก่ประเทศไทยโดยคำนึงถึงลักษณะนิสัยบุคคลิกความเป็นอยู่ ความถนัด ความสามารถ รวมทั้งทรัพยากรทั้งหมด ใช้ชื่อว่าโมเดล Thailand 4.0 โดยหวังว่าจะช่วยผลักดันให้ประเทศไทยหลุดพ้นกับดักทั้งหลายที่เกิดขึ้น ซึ่ง Thailand 4.0 นี้ คือการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม หมายถึง การนำความคิดสร้างสรรค์เป็นแรงผลักดันและนำนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ หรือบริการที่รวดเร็ว น่าประทับใจ เกินความคาดหมายผู้บริโภค ซึ่งกระบวนการพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้ที่ละเอียดอ่อน ช่างสังเกต สามารถอ่านใจผู้บริโภคได้อย่างทะลุปรุโปร่ง รู้วิธีการตอบสนองให้ตรงความต้องการ มีความคิดสร้างสรรค์ในกระบวนการจัดการ และรู้แนวทางในการสร้างความสำเร็จร่วมกันกับเครือข่าย เหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องสร้างให้นักศึกษาตระหนักในสิ่งที่จะต้องพบในอนาคต

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ดูเหมือนว่ายั่งยืนอยู่ไกล

อันที่จริงเราได้เข้ามาสู่ศตวรรษที่ 21 มาเกือบ 20 ปีแล้ว เห็นได้จากความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ที่ชัดที่สุดคือ เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทำให้คนได้คุยกันมากขึ้น ลดระยะเวลาในการติดต่อสื่อสารให้มีความรวดเร็วตามที่ต้องการ รวมทั้งมีช่องทางสื่อสารที่หลากหลายให้เลือกใช้ ทั้งนี้เพราะเทคโนโลยีได้ถูกพัฒนาให้สนองต่อความต้องการและเป็นเหตุผลในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

การรวมตัวของประเทศต่างๆ ได้เห็นความสำคัญดังกล่าว จึงได้รวมตัวกันเพื่อเสนอแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การรวมตัวดังกล่าวใช้ชื่อว่า "The Partnership for 21st Century Skills" ใช้ชื่อภาษาไทยว่า "ภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21" โดยได้ให้ความหมายของทักษะดังกล่าวว่า เป็นกลุ่มความรู้ ทักษะและนิสัยการทำงาน ซึ่งเชื่อว่าจะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และทักษะเหล่านี้เป็นผลมาจากการพัฒนา

กรอบความคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning Framework) เบอร์นี่ ทริลลิง (Bernie Trilling) และ ชาลส์ เฟเดล (Charles Fadel) ได้เสนอสมการทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในหนังสือ 21st Century Skills : Learning for Life in Our Times (2009) ไว้ดังนี้

3Rs x 7Cs = ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

สมการดังกล่าวอธิบายได้ว่าทักษะ 3 Rs คือ Reading ทักษะการอ่าน ความสามารถในการอ่าน ทักษะการรู้หนังสือ สามารถอ่านได้เข้าใจ ต่อมาคือ Writing หรือ *Riting ทักษะการเขียน เป็นทักษะที่ใช้ในการถ่ายทอดความคิด ทศนคติ และความรู้สึก และ Arithmetic หรือ *Rithmetic ทักษะเลขคณิตหรือทักษะการคำนวณ เป็นความสามารถในการเข้าใจผลลัพธ์ และสามารถหาวิธีการแก้ไขได้อย่างเหมาะสมมาจากกล่าวได้ว่าทักษะทั้งสามเป็นทักษะพื้นฐาน คือ อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ซึ่งเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับความสามารถด้านอื่นที่สูงขึ้น และมีความซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้น เบอร์นี่ ทริลลิงและชาลส์ เฟเดล (Bernie Trilling & Charles Fadel) จึงได้เสนอการผสมผสานทักษะพื้นฐานเพื่อเพิ่มความสามารถในการคิดที่ซับซ้อนขึ้นอีก 7 ทักษะ คือ ทักษะ 7Cs คือ

- 1) Critical thinking & Problem Solving ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา
- 2) Communications, Information, Media literacy ทักษะด้านการสื่อสารและรู้ทันสารสนเทศ
- 3) Collaboration, teamwork, and Leadership ทักษะความร่วมมือ ทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ
- 4) Creativity and Innovation ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม
- 5) Computing and ICT literacy ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 6) Career and learning self-reliance ทักษะด้านการทำงาน การเรียนรู้ และการพึ่งตนเอง
- 7) Cross-Cultural understanding ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์

สมการ 3Rs x 7Cs = ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นเป้าหมายในการสร้างคุณค่าในตนเองให้เกิดขึ้นเพื่อเพื่อขีดความสามารถของพลเมือง และพลโลกในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาสมรรถนะให้เป็น

ผู้มีความคิดสร้างสรรค์สามารถสร้างตนเองให้เป็นผู้ที่คุณภาพรู้คุณค่าในตนเองและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ (สุปรียา ศิริพัฒนกุลขจร, 2555)

ดังนั้น การเรียนการสอนควรพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้ครบทุกด้านแก่ผู้เรียนเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการทำงานที่ต้องใช้ความรู้ ทักษะและความสามารถรอบด้าน ร่วมกับความถนัดเฉพาะตัวมาเป็นวัตถุดิบ ผสมผสานกันมาเป็นความสามารถหรือทักษะพิเศษเฉพาะตน เพื่อเตรียมพร้อมในการทำงานและก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 อย่างสง่างาม

อุดมศึกษา : ตู้อ่งแ่ง้ความคิดสร้างสรรค์

นักวิจัยมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติได้กล่าวถึงการศึกษารองของไทยในปัจจุบันอย่างชัดเจนและเจ็บแสบว่า เป็นการศึกษาแบบ "ลู่วิ่งเดี่ยวปลายตีน" เด็กทั้งประเทศเหมือนกำลังวิ่งอยู่บนลู่วิ่งที่แข่งขันด้านความเป็นเลิศทางวิชาการ แต่ยิ่งวิ่งไกลออกไปปลายลู่วิ่งแ่ง้แคบลง เด็กส่วนใหญ่พ่ายแพ้ต้องออกจากลู่วิ่ง มีน้อยคนเท่านั้นที่วิ่งชนะ สภาพเช่นนี้ บั่นทอนคุณภาพชีวิตของเด็กๆ ทุกคน ถ้าระบบการศึกษาไทยยังไม่เปลี่ยน ก็เดินหน้าต่อไปไม่ได้ ซึ่งมีความหมายในการขยายหนทางที่ตีบตันนั้นให้กว้างมากขึ้น กว้างจนให้เด็กทุกคนมีโอกาสไปถึงเส้นชัยที่มีเป้าหมายแตกต่างกันตามความสามารถและความต้องการของแต่ละคนอีกประเด็นที่เป็นความจริงและยอมรับกัน คือ "เด็กไทยเรียนหนักที่สุดในโลก"หนักถึงขนาดที่ว่า ถ้าเทียบกันเป็นรายชั่วโมง เด็กไทยเรียนมากกว่าชาติอื่นเป็นร้อยชั่วโมงต่อปี แต่ผลที่เกิดขึ้นก็คือ การจัดอันดับการศึกษาของประเทศไทยยังอยู่ในอันดับท้ายๆ ทั้งของอาเซียนและของโลก

การศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นการออกแบบศึกษาเพื่อการพัฒนา และกระตุ้นผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์โดยการมอบหมายงานให้แก่ นักศึกษาเพื่อเป็นโจทย์แล้วนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหา การเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาจะต้องกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นและความคิดของนักศึกษาเพื่อให้เกิดกระบวนการคิดสร้างสรรค์ โดยใช้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์มาร่วมแก้ไขปัญหามาตามโจทย์ที่ได้รับ รายวิชาที่เป็นประโยชน์มากที่สุดในการเตรียมความพร้อมก่อนสำเร็จการศึกษา คือ การออกฝึกงาน หรือการฝึกปฏิบัติวิชาชีพตามที่หลักสูตร

กำหนด ด้วยความเชื่อว่าการได้รับประสบการณ์โดยตรงจากแหล่งทำงานจะสร้างความสามารถในการทำงาน รวมทั้งความสามารถในการวิเคราะห์และใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้แก่นักศึกษาเพื่อสร้างความพร้อมก่อนการก้าวสู่ชีวิตการทำงาน (Edward De Bono, 2553)

โลกของความเป็นจริง การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาไม่สามารถกระตุ้นให้นักศึกษาสามารถคิดได้อย่างแยกคางเพื่อตอบโจทย์หรือแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง การคิดแก้ไขปัญหาอย่างไม่ถูกกระตุ้นให้เกิดขึ้น ความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาถูกสกัดกั้นด้วยคำวิพากษ์วิจารณ์ กรอบความคิดถูกสร้างให้สูงขึ้นเรื่อยๆ จนแปรสภาพเป็นกำแพงที่ปิดกั้นความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ Edward De Bono เขียนในหนังสือ Think Before It's Too late ว่า การสอบในระดับอุดมศึกษาเป็นการนำความรู้จากตำรามาตอบคำถามที่ได้รับให้ตรงตามที่อาจารย์ผู้สอนต้องการ ในขณะที่ OSHO (โธมัส ศุขปริชา เป็นผู้แปลและเรียบเรียง) ได้กล่าวในบทนำของหนังสือ คุรุวิพากษ์คุรุ ไว้ว่า "นักวิชาการนั้นฉลาดในการทำลายทุกสิ่งที่สวยงามด้วยการวิพากษ์ ดีความ ด้วยสิ่งที่พวกเขาเรียกว่าการเรียนรู้ พวกเขาทำให้ทุกสิ่งยากและหนักอึ้งจนกระทั่งบทกวีก็ไร้ความเป็นกวี วิธีที่ศาสตราจารย์ทั้งหลายสอนคือ การทรมานนักศึกษาอย่างหนักด้วยบทกวีที่ยากตัวอย่างมาเล็กๆ น้อยๆ ด้วยวิธีที่ทำให้นักศึกษารู้สึกเบื่อหน่ายกับการอ่านบทกวีของวิลเลียม เชกสเปียร์ (William Shakespeare) จอห์น มิลตัน (John Milton) กาลิลาส (Kalidasa) จนทำให้นักศึกษาเมื่อหน่ายจนอยากเลิกอ่านไปชั่วกาลนาน จนเมื่อนักศึกษาเรียนจบจากระดับอุดมศึกษาพวกเขาจะไม่มีวันกลับไปอ่านบทกวีของเชกสเปียร์และมิลตันอีกต่อไป

เซอร์ เคน โรบินสัน (Sir Ken Robinson) ได้พูดเกี่ยวกับระบบการศึกษาที่ทำลายความคิดสร้างสรรค์ที่เวที Ted Talk ไว้ที่น่าสนใจว่า "ระบบการศึกษาทุกที่ในโลกเหมือนกันหมดคือให้วิชาคณิตศาสตร์อยู่บนสุด รองลงมาคือวิชาวิทยาศาสตร์ ส่วนล่างสุดคือวิชาที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์อย่างศิลปะ" นอกจากนี้ยังกล่าวอีกว่า "เด็กทุกคนมีความสามารถที่ยิ่งใหญ่เฉพาะตัวแต่การศึกษาทำลายความสามารถนั้นไปเพราะระบบการศึกษาของ

ระดับอุดมศึกษาในโลกนี้ถูกสร้างขึ้นให้เป็นกระบวนการ นักศึกษาหลายคนที่มีพรสวรรค์ มีความสามารถเฉพาะตัวเก่ง และมีความคิดสร้างสรรค์ถูกทำให้คิดว่า พวกเขาไม่มีความสามารถอะไรเลยเพียงเพราะว่าพวกเขาเรียนไม่เก่ง จึงไม่มีใครมองเห็นคุณค่า และถูกประณามว่าเป็นคนผิดปกติ"

ยังมีความเชื่อว่าคนที่เก่ง คือ คนที่สามารถทำคะแนนได้สูง เรียนเก่ง อยู่ในกรอบ เชื่อฟัง และเดินตามแนวทางที่วางไว้ ทั้งนี้ ไม่เว้นแม้แต่การศึกษาในมหาวิทยาลัยที่ตัดสินว่า คนที่เรียนเก่ง ได้รับเกียรตินิยมจะเป็นคนเก่ง คนดี มีอนาคต มีงานที่ดีรองรับ ร่ำรวย เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต ส่วนคนเรียนไม่เก่ง คิดแปลก นอกกรอบ แตกต่าง ไม่เหมือนคนอื่น จะเป็นคนเอาดีไม่ได้ ไม่น่าเชื่อถือ และไม่ประสบความสำเร็จ

เก็บความคิดสร้างสรรค์ไว้เป็นวัตถุดิบของปัญญา

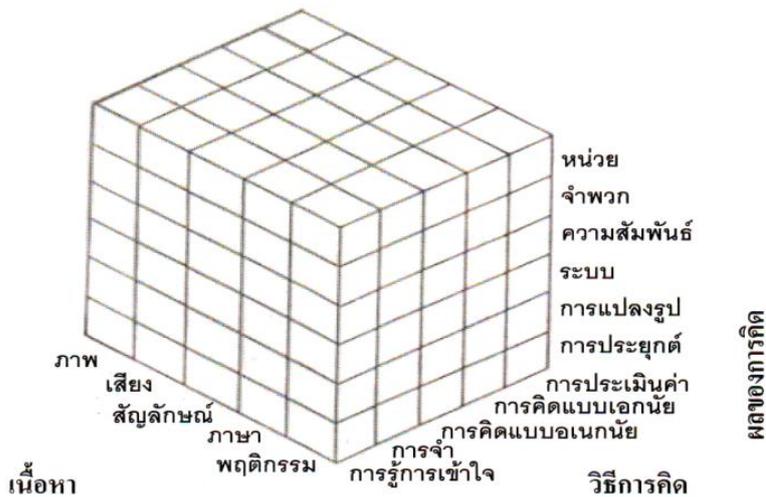
ถ้ามองว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นเพียงแค่มุมมองที่แตกต่างออกไป เป็นความคิดที่ถูกต้อง แต่ไม่ใช่ทั้งหมด เพราะ ความคิดสร้างสรรค์มีกระบวนการและขั้นตอนในการคิดที่สลับซับซ้อน นับตั้งแต่เราเกิดมาบนโลกใบนี้ เราได้รับข้อมูลใหม่ๆ เพิ่มตลอดเวลา ถ้าสมองของเราไม่ทิ้งข้อมูลนั้นไป แต่นำมารวมกับข้อมูลเดิมแล้วคิดย้อนกลับไปกลับมาจัดโครงสร้างใหม่ ประมวลผลและจัดการข้อมูลจนได้แนวทางใหม่ที่นำตื่นตาตื่นใจ เต็มไปด้วยพลังในการดำเนินงาน มีแนวทางที่ไม่ซ้ำแบบเดิม สิ่งนั้นคือความคิดสร้างสรรค์

สมองซีกขวาที่โดดเด่นด้านสร้างสรรค์ (Creativity Mind) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่สามารถสร้างได้ โดยคุณสมบัตินี้ที่สำคัญที่สุดของสมองสร้างสรรค์ คือการคิดนอกกรอบ แต่การคิดนอกกรอบได้เก่งต้องมีความรู้ในกรอบเสียก่อนแล้วจึงคิดออกไปนอกกรอบ จากผลการศึกษาวิจัยอย่างกว้างขวางเรื่องลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จากหลายงานวิจัยซึ่งมีที่มาแตกต่างกัน พบว่า บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์มีลักษณะคล้ายคลึงและสอดคล้องกัน คือ มีความสามารถในการคิดพลิกแพลง แก้ปัญหาต่างๆ ให้ลุล่วงด้วยดี เป็นตัวของตัวเองไม่ชอบทำตามผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผล มีสมาธิจดจ่อและผูกพันกับงาน รวมทั้งมีความอดทนอย่างทรหด ถ้าได้ตกลงใจว่าจะทำงาน

อะไรแม้มีอุปสรรคก็จะไม่ยอมเลิกล้มง่าย ๆ มีความเป็นนักสู้ อยู่ในตัว เป็นผู้ที่สามารถมองเห็นภาพและความสำเร็จในอนาคตหรือเรียกว่า เป็นผู้ที่มีความคิดคำนึงหรือจินตนาการสูง ทำให้เป็นผู้ที่มีลักษณะความเป็นผู้นำที่ไม่เครียด เคารพตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง รู้การวางตัว สามารถวางใจได้แม้ยามคับขัน กล้าหาญ ชอบผจญภัยนำตัวเองไปพบกับประสบการณ์ใหม่ๆ ตื่นเต้นเมื่อได้เห็นและสนใจสิ่งแปลกใหม่ สามารถคิดหาหนทางอย่างอิสระและยืดหยุ่นโดยไม่ยึดติดกรอบเดิม สามารถคิดได้อย่างซับซ้อนวิเคราะห์ แยกแยะและเข้าใจในความซับซ้อนนั้น สามารถยอมรับความจริงแม้ว่าล้มเหลว ยืดหยุ่น ไม่เคร่งครัดกับระเบียบแบบแผน ไม่ยึดมั่นใน

สิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเกินไป ตั้งใจทำงานเพื่อความสุขและความพอใจของตนเอง (อารี พันธุ์ณี, 2557)

ผู้ที่มีชื่อเสียงในการศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์ชาวสหรัฐอเมริกา กิลล์ฟอร์ด (Guilford, 1960) และคณะได้ร่วมกันศึกษาและสร้างสรรงานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor Analysis) ของสติปัญญาเป็นระยะเวลาประมาณ 20 ปี โดยเน้นศึกษาเรื่องความคิดสร้างสรรค์ ความมีเหตุผลและการแก้ปัญหา จนในที่สุดกิลล์ฟอร์ดสามารถเสนอแบบจำลองโครงสร้างของสมรรถภาพทางสมองขึ้น หรือเรียกว่าแบบจำลองโครงสร้างทางสติปัญญา (The Structure of Intellect Model หรือเรียกสั้นๆ ว่า SI)

ภาพสามมิติแสดงแบบจำลองโครงสร้างของสมรรถภาพทางสมองของกิลล์ฟอร์ด (Guilford, 1960)

จากภาพสามมิติแสดงแบบจำลองโครงสร้างของสมรรถภาพทางสมองของกิลล์ฟอร์ด จะเห็นการแสดงความสามารถทางการคิด 2 แบบ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2537) คือ การคิดแบบเอกนัยหรือความคิดรวม (Convergent Thinking) หมายถึง ความคิดที่นำไปสู่สภาพข้อมูลที่ถูกต้องกำหนดให้เพียงคำตอบเดียว ส่วนความคิดอีกแบบหนึ่งคือความคิดกระจายหรือความคิดอเนกนัย (Divergent Thinking) หมายถึง ความคิดที่เป็นไปได้หลายทิศทางเพื่อหาวิธีการที่ใช้แก้ปัญหาได้ ตลอดจนการนำไปสู่ผลิตผลของความคิดหรือคำตอบได้หลายอย่างด้วย ซึ่งกิลล์ฟอร์ดได้อธิบายไว้ว่า ความคิดแบบอเนกนัยนี้เองที่เรียกว่า "ความคิดสร้างสรรค์" โดยอธิบายว่าความคิดสร้างสรรค์นี้ประกอบไปด้วยความคิดที่มีความซับซ้อนกัน 4 ประการ

คือ (1) ความคิดริเริ่ม (Originally) คือความคิดแปลกใหม่แตกต่างจากความคิดธรรมดา มีความคิด จินตนาการและการประยุกต์ (2) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) คือปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำในเรื่องเดียวกัน (3) ความคิดยืดหยุ่น หรือความยืดหยุ่นในความคิด (Flexibility) ซึ่งเป็นพื้นฐานในการคิดสร้างสรรค์ได้หลายทาง และ (4) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) เป็นความคิดที่ทำให้มีผลงานที่น่าสนใจเกิดขึ้นได้

ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์นี้เอง ที่จะช่วยให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ทำให้สามารถตีความโจทย์ที่ได้รับได้หลายรูปแบบ มองหาหนทางในการแก้ปัญหาได้หลายวิธี สร้างสรรค์วิธีการในการดำเนินงานได้หลายรูปแบบ ทำให้การทำงานไม่น่าเบื่อ มีเส้นทางในการทำงาน

ที่หลากหลาย มีกระบวนการในการทำงานที่มีรสชาติ สร้างความตื่นเต้นต่อผลลัพธ์หรือผลงานที่เกิดขึ้นสามารถต่อยอดผลงานไปในทิศทางต่างๆ ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย พบว่ายังให้การสนับสนุนนักศึกษาในด้านความคิดสร้างสรรค์น้อยมาก บางมหาวิทยาลัยมีนโยบายสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์อย่างชัดเจนแต่การดำเนินการเรียนการสอนยังเป็นรูปแบบประเพณีดั้งเดิมและอยู่ในกรอบที่แน่นอน หรือสนับสนุนให้นักศึกษาได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ แต่เป็นแบบแยกส่วน คือ ให้คิดเฉพาะวิชาหนึ่ง อีกวิชาหนึ่งต้องคิดให้อยู่ในกรอบ ไม่บูรณาการรายวิชาให้นักศึกษาคิดสร้างสรรค์ได้อย่างรอบด้าน หรือ คิดสร้างสรรค์ได้แต่ไม่ได้สนับสนุนนำไปต่อยอดอย่างถูกต้อง

ไอคิวสูง แปลว่ามีความคิดสร้างสรรค์มาก?

คนส่วนใหญ่มักคิดว่าคนที่มีความสามารถทางวิชาการ หรือมีไอคิวสูงจะเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์มาก ผลการวิจัยของเมียร์และสแตน (Meier and Stein, 1955 อ้างใน อารี พันธุ์มณี, 2557) พบว่า ผู้ที่ได้คะแนนจากการทดสอบไอคิวสูงมากไม่ได้เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง หรือมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ได้ดีเสมอไป เพราะผลการวิจัยแสดงว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างผลการทดสอบไอคิวและความคิดสร้างสรรค์ และมีงานวิจัยหลายชิ้นที่ยังไม่สรุปได้ว่า ผู้ที่มีไอคิวสูงจะเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง เพราะพบว่าไอคิวกับความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้เป็นส่วนแปรผันโดยตรงต่อกัน ตรงกับงานวิจัยของวอลลาชและโคแกน (Wallach and Kogan, 1967) ที่พบว่า ไอคิวกับความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้มีส่วนสัมพันธ์กัน เพราะผู้ที่มีไอคิวสูงอาจมีความคิดสร้างสรรค์ต่ำ

การจัดการศึกษาจึงต้องมุ่งเน้นการพัฒนาโดยตรงที่ตัวผู้เรียน ให้เป็นผู้มีความสามารถในการแสวงหาความต้องการของตนเองแล้วตั้งจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาให้ถึงจุดมุ่งหมายนั้น โดยผู้สอนจะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือพยายามสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถก้าวไปถึงจุดมุ่งหมายตามความสามารถของตนเอง การจัดการเรียนการสอนทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา จึงควรสนับสนุนให้นักศึกษาสามารถก้าวถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ในรูปแบบต่างๆ ทั้งการเรียนการสอนและการเข้าร่วม

กิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งเชื่อว่าการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เพราะประสบการณ์ที่นักศึกษาได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะเป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาสามารถคิดและวางแผนได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับความคิดของโรเจอร์ส (Rogers, 1959) ที่ว่า ความคิดสร้างสรรค์ไม่สามารถบังคับให้เกิดขึ้นได้ แต่สามารถส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งเปรียบเสมือนกับชานาที่สามารถทำให้ต้นพืชงอกมาจากเมล็ดได้ก็ต่อเมื่อจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมทั้งอากาศ น้ำ และดิน เมล็ดพืชนั้นก็งอกได้ ความคิดสร้างสรรค์ก็เช่นเดียวกัน จะเสริมสร้างขึ้นได้ด้วยการจัดสภาพการณ์และเทคนิควิธีที่เหมาะสมถูกต้อง

นักวิชาการพบว่า นอกจากไอคิวแล้ว ยังมี EQ คือความฉลาดทางอารมณ์ CQ ความฉลาดสร้างสรรค์ MQ ความฉลาดทางศีลธรรม PQ ความฉลาดทางพละการ AQ ความฉลาดในการแก้ไขปัญหา และ SQ ความฉลาดทางสังคม นักศึกษาจะต้องถูกปลูกฝังสิ่งเหล่านี้ให้เกิดขึ้นและนำไปใช้ได้อย่างเต็มศักยภาพ จึงจะสามารถเป็นผู้ที่มีความคิดได้รอบด้าน คิดได้ลึกซึ้ง คิดได้ละเอียดลออ คิดได้หลายรูปแบบ ไม่ติดอยู่กับกรอบของปัญหาหรือข้อจำกัด ดังจะเห็นชานานักศึกษาแพทย์ฆ่าตัวตายเพราะความรัก นายแพทย์ฆาตกรรมภรรยาตัวเอง นักศึกษาวิศวะเครียดสอบตกดิ่งตึกชั้น 5 และมักจะมีข่าวอีกทางหนึ่งว่า เศรษฐีเจ้าของโรงแรมนี้ตอนเด็กๆ เคยสอบตกซ้ำชั้นเจ้าของธุรกิจระดับประเทศเคยเป็นเด็กเกเรมาก่อน เด็กที่อยู่ในสังคมสามารถเล่นเกมสล็อตตอบคำถามถูกหมดทุกข้อ กรมสุขภาพจิตพบว่า ความสามารถทางสมองของเราเมื่ออยู่มหาศาล อยู่ที่มีการกระตุ้นให้ได้รับการพัฒนาให้ถูกทาง เช่น การกระตุ้นให้แก้ปัญหา การเผชิญต่อสู้กับชีวิตจริง จะสร้างประสบการณ์ และความสามารถในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ปลูกกิจกรรมนักศึกษาให้ออกดอกมาเป็นความคิดสร้างสรรค์

ผู้ที่เข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นช่วงที่มีอายุระหว่างวัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งเป็นวัยหนุ่มสาวที่มีกำลังกายกำลังใจและความคิดริเริ่มต่างๆ มีความพร้อมทั้งในด้านการศึกษาและการทำงานด้วย

กระบวนการอย่างบริสุทธิ์ใจ กิจกรรมนักศึกษาหลายประเภทเช่น กีฬา ศิลปวัฒนธรรม บำเพ็ญประโยชน์ วิชาการ นันทนาการ รักษาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สามารถตอบสนองความต้องการและความสนใจของนักศึกษาที่มีความแตกต่างกันระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี กิจกรรมนักศึกษาจะช่วยเพิ่มประสบการณ์ ทักษะต่างๆ และการเรียนรู้ซึ่งนักศึกษาไม่สามารถเรียนได้ในชั้นเรียน แต่จะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการนักศึกษาด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม ร่างกายและจิตใจ ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาไม่ว่าจะเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบาล สถาบันอุดมศึกษาในกำกับ หรือสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน จึงให้การสนับสนุนส่งเสริมให้นักศึกษาจัดกิจกรรมนักศึกษาต่างๆ เพื่อพัฒนานักศึกษาตามเหตุผลดังกล่าว และกิจกรรมนักศึกษาที่จัดขึ้นนั้นเป็นกระบวนการในการพัฒนานักศึกษาเพื่อให้เป็นผู้มีความพร้อมในการทำงานในอนาคต

การจัดกิจกรรมนักศึกษาที่ประสบความสำเร็จต้องมาจากการมีผู้นำนักศึกษาที่ดี มีภาวะความเป็นผู้นำ มีความคิดสร้างสรรค์และสามารถประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนได้ อีกทั้งกิจกรรมที่จัดจะต้องมีการวางแผนเพื่อไปถึงเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ ดังนั้นการจัดกิจกรรมนักศึกษาจะช่วยให้ผู้นำนักศึกษาของมหาวิทยาลัยทั้งนายกองค์การบริหารนักศึกษา และสโมสรนักศึกษาแต่ละคณะสามารถออกแบบโครงสร้างการบริหารจัดการและเข้าใจถึงวิธีการคิดวิเคราะห์การดำเนินกิจกรรม ทั้งการศึกษาศาสนาปัญหาอุปสรรค ไปจนถึงการพัฒนาสู่การจัดกิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จวัดผลสัมฤทธิ์ได้นำไปสู่การสร้างระบบที่ยั่งยืนผ่านแนวคิดและหลักการจัดกิจกรรมตามอัตลักษณ์และความเป็นตัวของตัวเองได้อย่างชัดเจนสามารถถ่ายทอดสู่ผู้นำนักศึกษารุ่นใหม่ได้อย่างยั่งยืน (ภูเก็ตนิวส์, 2559)

แนวคิดในการจัดกิจกรรมนักศึกษาเป็นการเสริมความสามารถและทักษะในด้านต่างๆ เพื่อให้ให้นักศึกษามีความพร้อมในทุกด้าน ซึ่งมีมุมมองว่า กิจกรรมนักศึกษาเป็นการนำเอาความรู้ที่ได้เรียนจากเนื้อหาวิชาการมาใช้ในการจัดประเภทและรูปแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาที่มีความหลากหลายและรอบด้าน โดยการสนับสนุนในด้านนโยบาย ด้านยุทธวิธี และด้านกระบวนการในการปฏิบัติ เพื่อเตรียมนักศึกษาให้ได้เรียนรู้วิธีการทำงาน

การวางแผน การติดต่อประสานงานกับผู้อื่นและหน่วยงานต่างๆ การทำงานเป็นทีม จนถึงการพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่สามารถคาดหวังต่อผลสำเร็จ พร้อมรับมือกับความผิดหวัง การจัดการกับอารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง การให้กำลังใจตัวเอง สร้างความเข้มแข็งให้กับตนเองและคนรอบข้าง รวมทั้งความสามารถในการสร้างเครือข่ายและการถ่ายทอดความรู้เหมือนกับการเตรียมเมล็ดพันธุ์ที่สมบูรณ์ เตรียมดินที่มีธาตุอาหารครบถ้วน และลงมือปลูกในภาชนะหรือสถานที่ ที่มีสิ่งแวดล้อมเหมาะสมในการเจริญเติบโต ได้รับการดูแล ใส่ปุ๋ย ระวังแมลง ให้เติบโตแผ่กิ่งก้านสาขาให้กว้างขวางและผลิดอกออกผลต่อไป

ส่องกระจกกิจกรรมนักศึกษาสะท้อนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

จากการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการด้านความคิดสร้างสรรค์จากการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา โดยแบบสอบถาม "การพัฒนากิจกรรมนักศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา" จากนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ โดยผู้เขียนบทความ พบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 30 คน เป็นเพศชาย ร้อยละ 30 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70 ในส่วนของชั้นปีที่กำลังศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1-6 พบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา พบว่าร้อยละ 23.33 เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาทุกกิจกรรม ในขณะที่ร้อยละ 63.33 เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาเฉพาะที่ตนเองสนใจ และร้อยละ 13.33 เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาเฉพาะที่บังคับเท่านั้น

ในแบบสอบถามส่วนสภาพความต้องการ การจัดกิจกรรมนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็นประเด็นใหญ่ได้ 4 ประเด็น คือ ด้านการจัดกิจกรรมนักศึกษา ด้านความคิดสร้างสรรค์กับการจัดกิจกรรมนักศึกษา ด้านความเชื่อมโยงของหลักสูตรกับกิจกรรมนักศึกษาและด้านตัวนักศึกษา ทำการสอบถามความความต้องการและสภาพที่เป็นจริง 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ โดยรายงานผลเป็นค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมกับผลต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างความต้องการและสภาพที่เป็นจริง โดยในที่นี้ใช้คำว่า "ปัญหา" รายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยความต้องการสภาพที่เป็นจริงและปัญหาของกิจกรรมความคิดสร้างสรรค์ จำแนก 4 ด้าน

กิจกรรมความคิดสร้างสรรค์	ความต้องการ		สภาพที่เป็นจริง		ปัญหา
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}
1. ด้านการจัดกิจกรรมนักศึกษา	4.05	0.65	3.20	0.88	0.85
2. ด้านความคิดสร้างสรรค์กับการจัดกิจกรรมนักศึกษา	4.05	0.80	3.10	0.76	0.95
3. ความเชื่อมโยงของหลักสูตรกับกิจกรรมนักศึกษา	4.24	0.67	3.19	0.82	1.05
4. ด้านตัวนักศึกษา	4.16	0.70	3.18	0.73	0.98
ค่าเฉลี่ย	4.12	0.71	3.17	0.80	0.95

จากตารางค่าเฉลี่ยของทั้ง 4 ประเด็น พบว่า ความเชื่อมโยงของหลักสูตรกับกิจกรรมนักศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ 4.24 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67 รองลงมาคือ ด้านตัวนักศึกษา มีค่าเฉลี่ย 4.16 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.70 และค่าเฉลี่ยด้านการจัดกิจกรรมนักศึกษา เท่ากับด้านความคิดสร้างสรรค์กับการจัดกิจกรรมนักศึกษา มีค่าเฉลี่ย 4.05 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65 และ 0.80 ตามลำดับ

ดังจะเห็นว่าค่าเฉลี่ยของความต้องการด้านความเชื่อมโยงของหลักสูตรกับกิจกรรมนักศึกษา มีค่าสูงที่สุด คือ 4.24 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67 ส่วนค่าเฉลี่ย ด้านการจัดกิจกรรมนักศึกษาเท่ากับด้านความคิดสร้างสรรค์กับการจัดกิจกรรมนักศึกษา มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65 และ 0.80 ตามลำดับ มีค่าน้อยที่สุด ส่วนค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริงด้านการจัดกิจกรรมนักศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ 3.20 ส่วนค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริงที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์กับการจัดกิจกรรมนักศึกษา มีค่าเฉลี่ย 3.10 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76 ในด้านผลต่างระหว่างความต้องการและสภาพที่เป็นจริง พบว่า ความเชื่อมโยงของหลักสูตรกับกิจกรรมนักศึกษา มีค่าสูงที่สุดคือ 1.05 ในขณะที่ด้านการจัดกิจกรรมนักศึกษา มีค่าน้อยที่สุดคือ 0.85 ส่วนค่าเฉลี่ยโดยรวมทุกประเด็น พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมด้านความต้องการ มีค่า 4.12 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยโดยรวมมีค่า 3.17 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.80 มีส่วนต่างระหว่างค่าเฉลี่ยโดยรวมของความต้องการและค่าเฉลี่ยโดยรวมของสภาพที่เป็นจริงคือ 0.95

จากผลการศึกษาของผู้เขียนบทความครั้งนี้ จะเห็นได้ว่า นักศึกษามีความเห็นในการจัดกิจกรรมนักศึกษาที่เชื่อมโยงกับหลักสูตรการเรียนการสอนมากที่สุด

โดยได้ให้ความเห็นไว้ 2 ประเด็น คือ ประเด็นแรกคือ การสนับสนุนให้จัดกิจกรรมนักศึกษาโดยนำความรู้ที่เรียนวิชาการที่เรียนไปใช้จัดกิจกรรมนักศึกษาเพื่อสร้างประสบการณ์ให้แก่ตนเองและผู้อื่น อีกประเด็นหนึ่งคือ ต้องการให้การเรียนการสอนถูกจัดขึ้นให้มีความสนุกสนาน เหมือนกับการจัดกิจกรรมนักศึกษา ไม่เน้นหนักในด้านวิชาการ ไม่มีการทดสอบที่สร้างความเครียด มีรูปแบบและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย มองเห็นคุณค่าของรายวิชา สามารถประยุกต์ให้เข้ากับการดำเนินชีวิตโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ช่วยพัฒนา และมองเห็นชัดเจนว่าจะนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร

ความคิดสร้างสรรค์สัมพันธ์การเรียนรู้ของผู้ใหญ่

โนลส์ (Malcolm S. Knowles, 1978) ได้สรุปพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ยุคใหม่ (Modern adult learning theory) ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ (1) ความต้องการและความสนใจ (Need and interests) (2) สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่ (Life situations) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดี ถ้าหากถือเอาตัวผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน (Life-centered) (3) การวิเคราะห์ประสบการณ์ (Analysis of experience) เพราะเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้ใหญ่ (4) ความพร้อมในการเรียนรู้ (Readiness to learn) (5) เป้าหมายการเรียนรู้ (Orientation to learning) และ (6) แรงจูงใจในการเรียนรู้ (Motivation) และโนลส์ยังได้กล่าวถึง ทฤษฎีการสอนผู้ใหญ่ 4 ประเด็นสำคัญคือการเปลี่ยนแปลงด้านมโนภาพแห่งตน (Changes in self-concept) บทบาทของประสบการณ์ (The role of experience) ความพร้อมในการเรียน (Readiness to learn) และการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม

(Orientation to learning) โดยมีความเชื่อว่า ผู้ใหญ่เข้ามาเรียนและข้องเกี่ยวกับกิจกรรมทางการศึกษาก็เพราะต้องการนำความรู้หรือประสบการณ์ไปใช้โดยเร็วที่สุด จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้ใหญ่ต้องการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยตรง

ข้อดีที่เหมือนกันของการสอนผู้ใหญ่และกิจกรรมนักศึกษา คือ ความเป็นอิสระในการเรียนเนื้อหาที่ต้องการด้วยวิธีการเรียนหรือเข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัดของตนเองสร้างวิธีการเรียนรู้ตามความต้องการของตนเองและประเมินผลด้วยวิธีการและเกณฑ์ที่ตั้งไว้ด้วยตัวเองและด้วยอายุผู้เรียนที่เข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น โดยการเรียนรู้ต้องไม่เป็นการบังคับ แต่ควรเป็นการใช้เหตุผล สร้างความรู้สึกรักการเรียนรู้ มีทางเลือกที่หลากหลายในการเรียนรู้ใช้ประสบการณ์ชีวิตมาเป็นข้อมูลในการแก้ปัญหา เช่นเดียวกับ การจัดการกิจกรรมนักศึกษาที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการดำเนินงานเพื่อดึงดูดความสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้รอบด้านและเกิดผลสัมฤทธิ์ตามความต้องการ

ชุดหลุมให้ลึก แล้วตั้งสี่เสาพิเศษของการศึกษาตามพิมพ์เขียวของยูเนสโก

องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) ได้ระดมพลังคิดในการประชุมนานาชาติเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของปรมาจารย์หลายสำนักทั่วโลกจนกระทั่งคณะกรรมการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำนวน 15 คน ได้ข้อสรุปแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาโดยตั้งชื่อรายงานว่า "Learning : The Treasure Within" แปลว่า "การเรียนรู้ : ชุมทรัพย์ในตน" โดยมีสาระสำคัญตอนหนึ่งที่กล่าวถึง "สี่เสาหลักทางการศึกษา" ประกอบด้วย การเรียนรู้ 4 ลักษณะ ได้แก่ การเรียนเพื่อรู้ (Learning to know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง (Learning to do) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to Live Together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be) สี่เสาหลักทางการศึกษามีความสำคัญพุ่งตรงไปที่เป้าหมายของการจัดการศึกษาทุกระดับ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถสามารถคิดเป็นระบบ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ มีวิถีคิดระดับสูง เพราะการคิดเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบันที่เป็นโลกแห่ง

เทคโนโลยีสารสนเทศ มีการเปลี่ยนแปลงความรู้ และมีความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว คนที่มีวิถีคิดระดับสูงที่สามารถ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างสรรค์เท่านั้นจึงจะเข้าใจความเปลี่ยนแปลง และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพและมีความสุข (วิชัย วงษ์ใหญ่, ม.ป.ป.)

เมื่อมองสะท้อนถึงการพัฒนานักศึกษาในระดับอุดมศึกษาตามสภาพที่เป็นจริง ต้องยอมรับว่า ยังมีบางเสาหลักที่ขาดหายไปทำให้เกิดความไม่สมดุลย์ มีบางเสาที่แข็งแรงมาก แต่บางเสายังไม่สามารถเป็นหลักที่ยืนหยัดได้ เช่น การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อชีวิต ยังไม่ได้รับความสำคัญอย่างเพียงพอ ดังนั้น การจัดการกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาในด้านดังกล่าวจึงต้องดำเนินการผสมผสานกับด้านวิชาการอย่างกลมกลืน เพื่อสร้างคุณสมบัติของนักศึกษาให้ได้รับการพัฒนาแบบองค์รวมทั้งในทุกด้าน สิ่งที่เหมาะสมที่สุดคือการบูรณาการกิจกรรมนักศึกษากับความรู้ด้านวิชาการและเพิ่มทักษะชีวิตให้นักศึกษามีประสบการณ์ มีภูมิคุ้มกันชีวิต มีทัศนคติที่ดีสามารถเข้าใจและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตลอดจนมีความละเอียดอ่อน ในการอยู่ร่วมกัน เห็นช่องทางในการสร้างอาชีพและรายได้ สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ตอบสนองความต้องการเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาของตนเองและสังคมได้ในอนาคต

การนำทศวรรษวิชาการไปใช้ประโยชน์

บทความนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีพลังเคลื่อนตัวขององค์ประกอบต่างๆ เช่น คน ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม เทคโนโลยี ฯลฯ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม มีการเคลื่อนไหวอย่างไม่หยุดนิ่ง กระบวนการขับเคลื่อนเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการนำมาเป็นส่วนหนึ่งของวัตถุดิบสำหรับการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่วิชาชีพหลังจากสำเร็จการศึกษา ที่ความรู้ในทางวิชาการเพียงด้านเดียวยังไม่เพียงพอ นักศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะชีวิต ทักษะของศตวรรษที่ 21 ทักษะที่สำคัญในประชาคมอาเซียน และความเข้าใจในโมเดลประเทศไทย 4.0 รวมทั้งทักษะขั้นสูงคือ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ จนพัฒนาถึงขั้นสูงสุดคือความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งทักษะขั้นสูงที่กล่าวถึงไม่ใช่ทักษะที่อาศัยพรสวรรค์

แต่เป็นทักษะที่สามารถสอนหรือกระตุ้นให้เกิดขึ้นได้อย่างมหัศจรรย์ด้วยวิธีการสอนที่ผู้เรียนสามารถตอบสนองและเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ให้เข้ากันได้อย่างมีเหตุผล

กิจกรรมนักศึกษา คือทางเลือกที่เหมาะสมในการสร้างให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน เพราะกิจกรรมนักศึกษาสามารถหลายกำแพงของวิชาการ สามารถประนีประนอมกับสังคม ตอบสนองวิสัยทัศน์ของการบริหาร และให้อิสระกับพลังความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษา เพื่อสร้างประสบการณ์ให้แก่นักศึกษา ด้วยการตอบสนองวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ช่วยวางแผนการดำเนินงานจากคณะกรรมการดำเนินการ ส่งผ่านนโยบายต่อไปยังผู้นำนักศึกษา จนไปถึงการจัดกิจกรรมของนักศึกษา และการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา ควรมีการสนับสนุนการดำเนินงานที่สร้างการเรียนรู้และพัฒนาสมองที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ และนำความรู้ ประสบการณ์ วิธีการแก้ปัญหา การประสานงาน วิธีการดำเนินงาน และกระบวนการต่างๆ กระตุ้นให้นักศึกษาได้สร้างสรรค์กระบวนการ การลองผิดลองถูก ให้ได้มาซึ่งนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ตอบโจทย์ทุกฝ่าย และประสบการณ์ดังกล่าวจะเป็นความรู้ และความสามารที่ติดตัวกับนักศึกษาที่ไม่สูญหายไปไหน ซึ่งสามารถหยิบมาใช้ได้อย่างรวดเร็วเมื่อต้องการ

บทสรุป

ในขณะที่สังคมมีความเปลี่ยนแปลงและไม่หยุดนิ่งทั้งในด้านข้อมูลข่าวสารวิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งวิถีในการดำรงชีวิตไม่มีข้อจำกัด มีสีสันที่จัดจ้านขึ้นมีพลังความเคลื่อนไหวอันรอบๆ ตัวที่เรายังไม่ทันสังเกตทั้งในด้านบวกและด้านลบ ไม่ว่าจะอยู่ส่วนใด มุมใด หรือสถานที่เร้นลับแห่งใดในโลกนี้ ล้วนแต่เป็นสัญญาณให้ต้องเตรียมตัวรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและเป็นสัญญาณให้เตรียมความพร้อมให้แก่เยาวชนที่กำลังเติบโตเป็นผู้ใหญ่ให้มีความเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขจึงเป็นเรื่องสำคัญ แม้ว่าทุกฝ่ายพร้อมใจมอบให้ "การศึกษา" เป็นผู้รับบทบาทเตรียมความพร้อมให้แก่เยาวชน แค่เพียงด้านวิชาการคงยังไม่เพียงพอ แต่การศึกษาในระดับอุดมศึกษาต้องเตรียมความพร้อมด้านประสบการณ์ ทักษะชีวิตการปรับตัว ละเอียดอ่อนในความแตกต่าง สร้างแรงบันดาลใจให้เป็นวัตถุดิบของชีวิตเพื่อนำไปใช้ในอนาคตและสิ่งสำคัญที่การศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องตระหนักและไม่ทำหล่นหายในระหว่างทางของการเป็นนักศึกษาคือ "ความคิดสร้างสรรค์" เพราะความคิดสร้างสรรค์ จะเป็นขุมพลังที่ยิ่งใหญ่ที่จะติดตัวนักศึกษา และพัฒนาให้นักศึกษาเป็นผู้ที่ "รู้กระจ่าง สร้างสิ่งใหม่ ใช้ความอ่อนตัวพร้อมทั่วใช้ประโยชน์" ซึ่งจะเป็นเชื้อเพลิงในการสร้างนวัตกรรม วิธีการ หรือกระบวนการใดๆ ที่จะประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่ต่อตนเอง สังคม มวลมนุษยชาติ และสังคมโลก

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). *การคิดเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ซีเอสเอ็มเดีย จำกัด. ธนาคารกรุงเทพ. (2559). *เตรียมตัวอย่างไรก่อนเข้าสู่ Thailand 4.0*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2560, จาก <http://thaiembdc.org/th/2016/12/29/รู้จักกับ-thailand-4.0-แบบเข้าใจง่าย>.
- ภูเก็ตนิวส์. (2559). *ชี้ช่องทางสร้างสรรค์ กิจกรรมนักศึกษา*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2560, จาก <http://www.phuketnews.info/ชี้ช่องทางสร้างสรรค์กิจกรรมนักศึกษา/>.
- ยุทธชัย เฉลิมชัย. (2560). *เด็กไทยเรียนหนักที่สุดในโลก*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2560, จาก <http://www.unigang.com/Article/9445#LBzZ1SCIXHWbr9cH.99>.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (ม.ป.ป.). *สี่เสาหลักของการศึกษา*. สาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (เอกสารประกอบการบรรยาย).
- ศิริณา จิตต์จรัส และคณะ. (2560). "แนวทางการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษา." *Veridian E-Journal, Silpakorn University* 10, (1) : 317-318.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2560). "THAILAND ON THE MOVE". *วารสารไทยคู่ฟ้า*. (17) : 8-9.
- สุปรียา ศิริพัฒนกุลขจร. (2555). "การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The 21th Century Learning)". *The NAS Magazine มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี*. (2) : 19-20.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2547). *จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรมผู้ใหญ่*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). *ปรับภารกิจกรมการตำรวจในเพื่อเป็นกลไกหลักขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายในประเทศ*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2560, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=EsYOnkDKXqg>.
- อารี พันธุ์มณี. (2557). *ฝึกให้คิดเป็น คิดให้สร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารี รังสินนท์. (2532). *ความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง.
- ฮิชิโร อิเกะฮะวะ. (2543). *การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ แปลและเรียบเรียงโดย บัณฑิต ประดิษฐานุวงศ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ส.ส.ท.
- Edward De Bono. (2553). *เรื่องมหาวิทยาลัย. Think ! Before It's Too Late (คิด! ทลายกรอบคิดเดิม)*. กรุงเทพฯ : บริษัท ซีเอ็ด ยูเคชั่น.
- Knowles, M.S. (1972). *The Modern Practice of Adult Education : Andragogy Versus Pedagogy*. New York : Association Press.
- Lovell, R.B. (1980). *Adult Learning*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- OSHO. (2552). *คู่วิพากษ์ครู. แปลและเรียบเรียงโดย โทมัส คุบปริชา*. กรุงเทพฯ : GM BOOKS.
- Sir Ken Robinson. (2006). *Do School Kill Creativity*. [Online]. Retrieved May 17, 2017, from https://www.ted.com/talks/ken_robinson_says_schools_kill_creativity.
- Tom Wujec. (2553). *Five Star Mind อัจฉริยะ ฉลาดคิด*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แฮ็กซ์เปอร์เนท.